

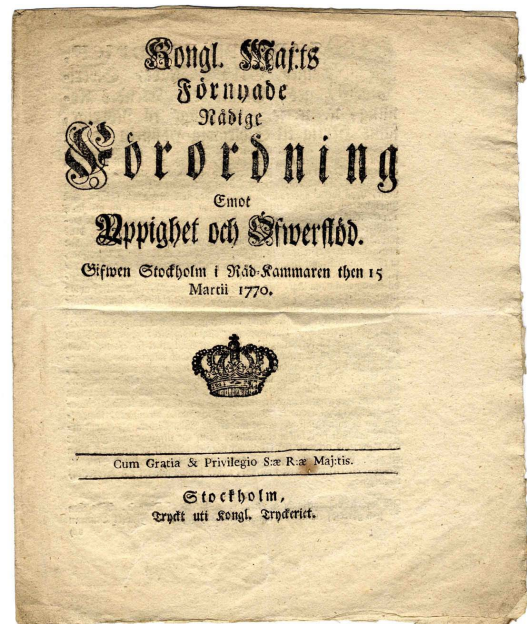
Lyxförbud under frihetstiden

På 1600-talet och 1700-talet förbjöd Sveriges regering lyx flera gånger. Förbuden kallades överflödsförordningar, eller ”Förbud mot yppighet och överflöd”.

Vi ska titta närmare på förbuden mot onödig lyx som kom den 15 mars 1770. Då skrev kung Adolf Fredrik att han hade bestämt lite nya regler, eftersom folk var dåliga på att följa de gamla. Egentligen var det regeringen som hade bestämt reglerna, för under frihetstiden hade inte kungen någon makt.

1770 förbjöd regeringen de här sakerna:

- Olika sorters sprit och vin, till exempel punsch och rom från Sydamerika. Vanligt rött och vitt vin från Frankrike och Tyskland är fortfarande okej enligt överflödsförordningen.
- Efterrätt! Exotiska frukter är en lyx som blir förbjuden. Fast det är fortfarande okej att göra efterrätt på frukt från Sverige.
- Tobak är förbjudet – för alla som inte har fyllt 21 år.
- Män får inte ha kläder av sammet eller siden. Fast om han är rådsherre, alltså minister i regeringen, så får han det ändå. Rådsherrarna har undantag från regeln.
- På landet är det förbjudet att följa klämodet. Allmogen, det vill säga alla som inte tillhörde adeln, prästerna eller borgarna, får bara klä sig i ”then Kläde-Drägt, som i then Landsort brukelig är”.

Quiz: Vad var förbjudet?

Ringa in det som stämmer!

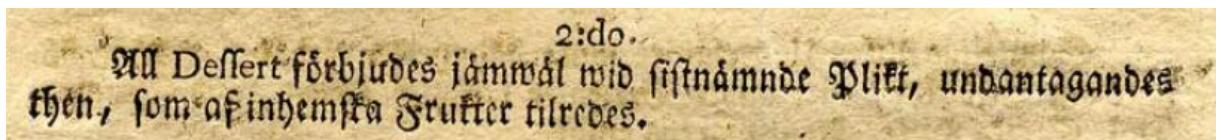
- Rött vin från Frankrike
- Olika sorters sprit, till exempel rom
- Efterrätter på svensk frukt
- Ananas, persika och apelsin
- På landsbygden: moderna kläder
- För adelskvinnor: Sammetsklänning
- För pigor: Sidenklänning
- För en bonde: Väst av sammet
- För en rådsherre: Väst av siden
- Om man var barn: tobak

Utmaning: Kan du läsa 1700-talssvenska?

Den lilla bilden visar förbud nummer två i överflödsförordningen från 1770.

Kan du läsa bokstäverna?

Under bilden står samma sak som på bilden. Men vad betyder det?

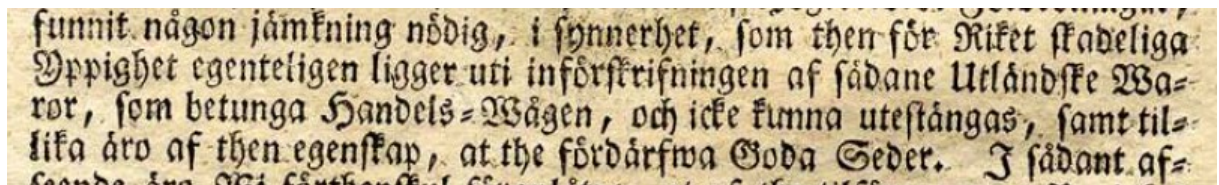
"All Dessert förbjudes jämwäl wid sistnämnde Plikt, undantagandes then, som af inhemska Fruktter tilredes."

Varför var lyxprodukter förbjudet?

Så här står det i förordningen från 1770 när vi översätter den lite fritt till modern svenska: Det är dåligt med lyx för att det blir obalans i handeln mellan olika länder – Sverige köper mer från andra länder än vad vi säljer tillbaka till dem. Dessutom förstör lyxen ”goda seder” – vi blir sämre människor om vi använder för mycket lyx alltså!

”...den för Riket skadeliga Yppighet egenteligen ligger uti införskrivningen af sådane Utländske Waror, som betunga Handels-Wägen, och icke kunna utestängas, samt tillika äro af then egenskap, at the fördärfwa Goda Seder.”

funnit någon jämföning nödig, i synnerhet, som then för Riket skadeliga Yppighet egenteligen ligger uti införskrivningen af sådane Utländske Waror, som betunga Handels-Wägen, och icke kunna utestängas, samt tillika äro af then egenskap, at the fördärfwa Goda Seder. I sådant af-

Mindre lyx gjorde människorna bättre

Regeringen tyckte att svenskarna skulle vara lite bättre människor om de levde lite enklare. Men mest handlade förbuden om ekonomi. På 1700-talet var Sverige och många andra länder *protektionistiska*. Det betydde att de ville exportera så mycket som möjligt till andra länder och importera så lite som möjligt från andra länder.

Sverige hade hög tull, en sorts skatt på varor som vi importerade, för att det skulle bli dyrt och svårare att köpa saker från andra länder. Regeringen tänkte så här: om vi tillverkar så mycket vi kan själva istället för att köpa det från andra länder, då skulle mer pengar stanna kvar i landet. Då skulle Sverige bli ett rikare land, tänkte ministrarna.

Fundera och diskutera

- Vilka saker har du som är importerade från ett annat land? Tips, kolla var din tröja är tillverkad!
- Hur bra funkar det om alla länder är protektionistiska – bara exporterar och inte importerar?

Men vem höll koll på att folk följde reglerna?

Det verkar som att myndigheterna litade på att folk skulle ange varandra. Det står nämligen att den som bryter mot förbuden i överflödsförordningen får betala böter. Och den förbjudna varan får angivaren.

Fundera och diskutera

- Varför fick den som angav en fuskare behålla den förbjudna varan?